

Bialik o el clam profètic

Eduard Feliu

Hayyim Nahman Bialik nasqué l'any 1873 a Radi, poblet situat prop de la vila de Żytomyr a la regió ucraïnesa de la Volínia, que en aquells temps formava part d'una vasta franja de territori que anava de la mar Bàltica a la mar Negra, en la qual la Rússia tsarista permetia, tot confinant-los-hi, el poblament de jueus.¹ La revolució de 1917 abolí aquests límits. El pare de Bialik, que es deia Yitskhok Yoysef, era un comerciant de fusta sense gaires qualitats per al negoci, tot i que el seu pare, és a dir, l'avi del poeta, Yankev Moyshe, hi havia fet tants diners que va poder retirar-se per tal de dedicar-se a l'estudi i la pregària. Les activitats comercials del pare de Bialik van fer aviat fallida i la família es traslladà a Żytomyr, on aquest, després de diversos intents mancats de guanyar-se la vida, acabà menant una taverna, instal·lada en una barraca als afores de la població, a l'ombra d'un roure poderós. Morí l'any 1880, quan el futur poeta tenia set anys. La mare, incapaç de pujar tota sola els tres fills que tenia, deixà Hayyim Nahman i la seva germana a casa dels familiars que tenia a Żytomyr, i ella es traslladà a viure en una llunyana i desavinent població. La vida amb els avis materns, regulada per una rutina ancestral que no deixava espai per a la més petita digressió, esdevingué insuportable i asfixiant. Bialik s'abocà tant a l'estudi dels llibres que trobava a la biblioteca de l'avi i a la sinagoga, que als tretze anys hom ja li atribuïa una capacitat intel·lectual prodigiosa. Als disset se n'anà d'aquella casa i visqué setze mesos en una de les acadèmies talmúdiques de més

1. Aquest territori comprenia vint-i-cinc províncies de Polònia, Lituània, Bielorússia, Ucraïna, Bessaràbia i Crimea.

anomenada d'aquelles terres —però també de les més oposades a tota innovació de caràcter religiós—, instal·lada al poble lituà de Volozhin, prop de VÍlnius.² És allí on Bialik començà a escriure poesia en hebreu (i no pas en la seva llengua materna: l'ídix)³ i aprengué a llegir el rus.

El 1891 visità Odessa, conegué Ahad Ha-Am⁴ i publicà el primer article en hebreu sobre la idea de bastir un centre espiritual per al poble jueu a la terra d'Israel. Influït per les idees filosòfiques i polítiques del rigorista Ahad Ha-Am, Bialik s'afilià a una societat sionista clandestina que aquest havia fundat. Havent deixat enrere la migrada vida dels jueus de la seva infantesa, volia avançar pels nous camins que els temps li oferien. En deu anys el jove poeta desmuntaria les teories pessimistes d'Ahad Ha-Am sobre la impossibilitat d'escriure grans obres poètiques en la condició d'exili en què vivia la societat jueva i amb una llengua pouada exclusivament en textos escrits, abans que l'hebreu fos la llengua viva d'una nova generació. Bialik superà el repte d'aquestes condicions tan poc habituals i aconseguí d'escriure obres mestres inspirades en la vida moderna dins la tradició lingüística de l'hebreu antic. Feia un segle que la diguem-ne nova poesia hebrea, que seguia models neoclàssics universals, intentava aixecar el vol i fugir de les resclosides interpretacions d'històries bíbliques que hom utilitzava amb fins didàctics per a assenyalar als individus el bon camí de la moral i de la religió. El romanticisme havia col·locat l'individu en el centre de la vida espiritual i pugnavia perquè els desigs i els debats personals fossin la font de tota veritat metafísica i religiosa. L'*Haskalà* (nom hebreu de la Il·lustració jueva del segle XIX), que intentava escampar la cultura europea moderna entre els jueus i l'ús literari de la llengua hebrea, és el precedent que explica algunes de les actituds de Bialik.

L'any 1893 es casà amb Manya Averbach, filla d'un comerciant de fusta benestant, per al qual Bialik treballà durant quatre anys. Com havia fet el seu pare, s'estava al bosc durant la setmana i tornava a casa els dissabtes. Mai no van tenir fills, cosa que fou tota la vida una font de frustració i de dolor que es traslluïu en la seva obra poètica, un ròssec que els tripijocs amorosos no van mai assuaujar ni dissimular.

2. Per on havia passat uns quants anys abans el famós rabí Kook, un dels pocs homes religiosos d'aquella època avalador del moviment de retorn a la terra d'Israel, que fou gran rabí de la comunitat asquenazita de Palestina a partir de 1921 i que ha tingut una influència molt profunda i duradora sobre el sionisme religiós.

3. Per a una completa descripció d'aquesta llengua jueva, veg. Joan FERRER I COSTA, *El Yidish: Historia y gramática de una lengua judía*, Girona, Universitat de Girona, 2008.

4. Pseudònim d'Ašer Ginzberg (1856-1927), un dels pensadors més influents del seu temps, ideòleg que s'oposava al sionisme polític de Herzl i advocava per l'establiment d'un centre espiritual nacional a la terra d'Israel.

Durant aquest període va escriure molts dels poemes més manifestament sionistes, en què blasmava l'apatia dels jueus envers les noves idees i els nous sentiments, clamant amb profètica indignació contra la indiferència i la ceguetat dels seus contemporanis.

El primer congrés sionista convocat per Herzl a Basilea el 1897, al qual assistiren més de mil delegats, representà un abans i un després en l'organització del judaisme europeu i també, lògicament, en el descabdellament de l'obra literària de Bialik. El sionisme esdevingué un moviment polític internacional i la renaixença de l'hebreu com a llengua nacional del poble jueu agafà volada. Hom començà a considerar Bialik com el poeta-profeta de què el nou nacionalisme jueu freturava. Malgrat el to elegíac de molts dels seus poemes d'aquella època i del pessimisme i la melangia que els amarava, els lectors els reberen com a missatges d'esperança i de renovellament.

L'any 1897, quan el negoci de la fusta anà a malguany, Bialik es traslladà, sol, a Sosnowiec (Polònia), on féu de mestre. El 1900, als 27 anys, esperonat per Ahad Ha-Am i altres escriptors, se n'anà a viure amb la muller a Odessa, que era aleshores el centre de la vida literària hebrea i el fogar del sionisme naixent. Hi féu coneixença de diversos dirigents dels nous moviments polítics jueus i els seus poemes van produir una forta impressió en els cercles de lletraferits d'aquella important ciutat vora la mar Negra. Foren, però, anys de desori, de fallides i de desesperació. Treballà de mestre, de comerciant i d'editor literari del diari hebreu *Ha-Šiloah*, el més important de l'època, tot esforçant-se a dur la seva lírica a un nivell de perfecció artística que ranejava la dels poetes romàntics europeus. Els temes nacionals desapareixen momentàniament.

El maig de 1903, la Societat Jueva d'Estudis Històrics d'Odessa li encarregà d'anar a Chisinau a parlar amb els supervivents del pogrom que hi havia tingut lloc i de donar compte de tots els detalls per escrit. Profundament afectat pel que hi va veure i pel que li van explicar, Bialik es retirà a casa dels parents que tenia prop de Kíev i en lloc d'escriure l'informe que li havien demanat, compogué un dels poemes més esborronadors de la literatura hebrea: *A la ciutat de la matança*. Aquest poema refermà l'anomenada de Bialik com a poeta nacional i causà una impressió molt profunda arreu del món jueu de l'Europa oriental. Engegà el procés que duria a una nova identitat jueva. La seva crítica de la mesquinesa i de la manca de dignitat nacional dels jueus en moments crucials va tenir efectes immediats. Fins a 1906 continuà escrivint també, tanmateix, delicats poemes sobre la natura o sobre amors perduts o inabastables. A partir de 1906, estroncada temporalment la vena poètica, esmerçà els seus esforços a coeditar amb Ravnitzky les llegendes del Talmud i del Midraix.

La Revolució Russa del març de 1917 atorgà als jueus els mateixos drets que als altres ciutadans. Però aquesta liberalitat restà una bona intenció de molt curta durada. L'any 1919 els bolxevics prohibiren les activitats sionistes i clausuraren totes les institucions jueves de Rússia que havien gaudit d'una certa autonomia. El mes de novembre de 1917, el govern anglès publicà la Declaració Balfour, amb què expressava el seu suport a la creació d'una llar nacional jueva a Palestina. Al cap d'un mes les tropes britàniques capturaven Jerusalem de mans del turcs. Tot i que feia temps que Bialik sospesava la possibilitat d'emigrar a la terra d'Israel, restà, però, a Odessa durant la guerra civil de 1918-1920. En els dos anys següents, més de mil pogroms, organitzats per associacions antisemites, van assassinar uns seixanta mil jueus. Un dia, Bialik, com il·luminat per un llampec, decidí que calia que emigrés a l'antiga i venerable terra d'Israel, on diverses onades de pioners jueus havien començat a redimir-la de l'estat d'abandó i de misèria en què havia romàs durant segles. Gràcies als bons oficis de Gorky, Bialik i un grup d'escriptors hebreus obtingueren permís per a anar-se'n de Rússia l'any 1921 desposseïts de tot, fins dels cordons de les sabates, com deixà escrit en un lloc sense mica d'ironia. Primer, tanmateix, s'estigué tres anys a Alemanya, on va reconstituir la seva editorial, anomenada Dvir. L'any 1923 tot el món jueu celebrà el cinquantenari del naixement de Bialik, i es va fer una edició especial de les seves obres. Com sempre, les lloances i els honors el neguitejaren fortament. Per fi, l'any 1924 es traslladà a la terra d'Israel, aleshores tutelada pels britànics, que feien tot el possible per enemistar-se amb àrabs i jueus. Es va fer construir una casa a Tel-Aviv, ciutat fundada de la sorra i del no-res l'any 1909 al costat de l'antiquíssima Jafa i hi va restablir l'editorial Dvir.⁵ Avui és el Museu Bialik. Els darrers deu anys que li quedaven de vida, els passà exercint múltiples activitats públiques i acomplint missions a l'estranger en pro de la causa sionista, que ha comportat sempre no només les reivindicacions nacionals de caràcter polític, ans també la renaixença de la llengua i de la cultura hebrees. L'any 1926 passà sis mesos als Estats Units amb la missió de recollir fons per a diversos projectes. Einstein hi havia anat a fer el mateix el 1921. Poca cosa va escriure durant aquells darrers anys. La seva obra poètica no havia nascut en contacte amb els paisatges ni amb la vida dels pioners que anaven transformant la terra d'Israel, sinó que era el fruit d'una lluita aferrissada amb les tradicions i la mentalitat dels jueus de la diàspora. Com un nou Jacob lluitant amb l'àngel. En el moment de la seva mort, Bialik havia esdevingut una figura llegendària, bé que mai no n'estigué satisfet.

5. Bialik havia fet una primera i breu visita a la terra d'Israel durant els mesos de març i abril de l'any 1909. Però no veig que ningú digui si assistí a la fundació de Tel-Aviv.

Més enllà de les descripcions bucòliques que alguns poetes hebreus ens han deixat sobre llur infantesa en aquelles terres, enyorosos del goig gairebé sensual dels boscos i dels rius, la veritat és que hi van tenir lloc nombrosos pogroms, els quals deixaren incomptables morts i traumatitzaren la població jueva, que de mica en mica es féu sensible al discurs dels emissaris sionistes. La relació de Bialik amb la terra eslava on va néixer i créixer fou ambivalent. L'amor del paisatge de la Volínia natal, de cel blau i prats verds, de turons i corrents d'aigua calma foren la realitat que jeia en el fons dels seus ulls de poeta mentre somiava amb el Carmel o les ruïnes de Jerusalem, o els rius de Babilònia que ell no arribà a veure mai.

Bialik contribuï decisivament al desvetllament de les aspiracions polítiques i culturals dels jueus de la seva època, activitat que es reflecteix clarament en el to profètic d'alguns dels seus poemes en què la dimensió política és més evident. La denúncia dels mesells i l'encoratjament dels futurs actors de la història jueva en l'antiga i nova pàtria van tenir una notable influència en molta gent. L'impacte cultural i moral que va tenir en els jueus del tombant de segle va ser enorme, tan gran, comparativament, com el de Herzl en l'esfera política. Va inspirar innumbrables jueus russos a organitzar-se i a lluitar, va influir desenes de milers d'escolars que trobaven els seus poemes en els programes escolars on-sevulla que l'hebreu fos ensenyat. La seva personalitat paradoxal va fer que gent que foren entre ells grans rivals, com Jabotinsky i Begin, resistents clandestins, i llur rival, el demòcrata Weizmann... el consideressin llur mentor. La seva influència literària fou més gran que la de qualsevol altre escriptor hebreu, Agnon deixat a part. D'altra banda, com a autor i com a editor posà el nivell de la perfecció literària a una altura excepcional. La traducció de les seves poesies a més d'una vintena de llengües el van fer famosos. La traducció russa de Jabotinsky, considerada per molta gent que sap què diu com una obra genial, va ser llegida fins i tot per Maiakovsky, que el cita amb no gens dissimulada admiració en el poema *La flauta vertebrada*.⁶

La importància que l'obra de Bialik tingué per al moviment sionista fou més aviat contraproductiu per a la crítica literària. Amb algunes poques excepcions, l'estudi biogràfic i literari de Bialik no començà seriosament sinó després de la seva mort, quan hom acabà de publicar-ne l'obra, inclosos els nombrosos discursos (alguns de circumstàncies, però d'altres d'una certa transcendència, com ara el que pronuncià en la inauguració de la Universitat Hebrea de Jerusalem l'any 1925) i la correspondència (1.500 cartes), i els crítics van poder aclarir a bastament l'ús de diversos símbols emprats en les seves poesies, i així mateix la

6. MAIACOVSKI, *Antologia poética*, trad. de Lila Guerrero, Buenos Aires, Losada, 1970, p. 71.

complexa relació que va mantenir amb la seva pròpia figura de poeta nacional. L'obra de Bialik traslluu, però, en el fons, la crisi de valors de la vida moral i religiosa causada per l'abandó de l'estil de vida tradicional d'una bona part —la més activa, no cal dir-ho— del judaisme de l'Europa oriental davant les escomeses de moviments cada vegada més terrenals i políticament compromesos. El poeta visqué atrapat per dos mons: l'un moribund, l'altre no ben bé nat.

La carrera de Bialik com a poeta es pot dividir en tres fases principals: els anys d'aprenentatge a la darrera dècada del segle XIX; els anys creadors d'Odessa (1900-1911), seguits d'un llarg període de silenci; i els darrers anys de vida i de creació poètica (1922-1934), en què va escriure, sobretot viatjant per Europa, una part relativament petita i definitivament darrera, de poemes.

Bialik morí a Viena el 4 de juliol de 1934, arran de les malaurades conseqüències d'una operació d'extirpació d'uns càlculs del ronyó. Tenia seixanta-un anys. La mort del gran home, poeta nacional de la literatura hebrea moderna, *malgré lui*, sotraguejà vivament la societat jueva de la terra d'Israel, tan freturosa en aquells temps de personalitats públiques que l'encoratgessin en la lluita de restauració nacional que duia a terme. L'endemà els diaris hebreus i no hebreus de la Palestina del mandat britànic encapçalaren les portades amb la trista i trasbalsadora notícia d'aquella mort, força inesperada, del qui era considerat no solament el més important dels poetes hebreus de tots els temps, ans també un pare de la pàtria. Tel-Aviv, cor de la jove pàtria renaixent, aturà tot batec d'activitat pública. Les escoles tancaren, els cinemes i els teatres cancel·laren les programacions, les banderes onejaren a mitja asta. El dia 9 de juliol, a Viena, tres mil persones visiblement afligides, entre elles els dirigents de la comunitat local, amb els barrets de copa i els abrics negres de consuetud, s'aplegaren en el cementiri jueu de Viena per acomiadar el poeta, les despulles del qual serien traslladades immediatament, per tren i vaixell, a la terra d'Israel i enterrades en un petit cementiri de la seva estimada, i aleshores encara no gaire sorollosa, Tel-Aviv. Durant la navegació, grups de joves immigrants en torns de deu recitaren salms i llegiren fragments de la Misnà i del llibre de Job al costat del fèretre. A Xipre, una delegació de Tel-Aviv pujà al vaixell i col·locà la bandera blanca i blava, amb l'estrella de David, damunt del taüt. El dia 16 de juliol, el vaixell arribà al port de Jafa. El cotxe que duia el cos del poeta arribà aviat al lloc on havia estat previst d'exposar-lo. Cap al migdia, més de cent mil persones havien desfilat ja davant del fèretre. A primera hora de la tarda, tots els mitjans de transport de la ciutat, fins i tot les bicicletes —diuen les cròniques— s'aturaren. A les quatre, la processó funeral es posà en marxa cap al cementiri. Al costat de la tomba, el germà de Bialik recità el *qaddix* i un cantor recità la pregària *El male rahamim*.

Bialik havia esdevingut, per a la població d'Israel de tota edat, educació i convicció, un símbol de cultura i un guia en la interpretació dels aspectes nacionals de la tradició jueva. Diguem-ho clar: un sionista de la primera hora, el poeta coronat amb el llorer del nacionalisme jueu, que havia sabut cantar la veritat de la feblesa nacional i els delers il·lusoris de la religió, recelosa, aleshores, amb alguna remarcable excepció, de les innovacions laiques que el nou moviment polític semblava comportar.

Diverses generacions d'estudiants han crescut recitant Bialik a l'escola; la seva obra és encara avui, a Israel, un valuós referent en programes de ràdio i televisió, i en obres de teatre, en un intent de contrarestar la força de l'oblit en la joventut actual. Els seus poemes han estat musicats repetides vegades per cantants famosos. Gershon Shaked, un dels més importants estudiosos de la literatura hebrea moderna, afirma que l'interès per l'obra de Bialik deriva de la seva personalitat multiforme: «Els uns hi veieren un poeta de la renaixença; els altres un poeta de calamitats. Hi hagué qui el considerà un profeta; d'altres hi descobriren patetisme, sarcasme, ironia. Hi hagué qui el veié amb el rostre esblanqueït d'estudiant del Talmud; d'altres, amb amagades passions reprimides per les forces d'una tradició que volia imposar les seves normes. Tothom hi cercà raons apologetiques per tal de preservar-lo per a les futures generacions. Si Bialik, tanmateix, és encara avui aquí i entre nosaltres, és perquè el procés històric que els seus escrits van impulsar no ha arribat encara a terme.» Setanta-cinc anys després de la mort, la seva vida continua essent present en l'activitat cultural d'Israel, i els diaris i les revistes literàries continuen publicant suplementos i monografies en commemoració de cada aniversari que passa. Els estudiosos i els crítics literaris no han deixat mai d'utilitzar esmolades eines hermenèutiques per a descobrir en l'obra del poeta més del que ell probablement volgué amagar-hi. La bibliografia d'obres sobre Bialik compilada per Moshe Etsioni l'any 1997 contenia ja 3.540 ítems, comptant-hi només els treballs escrits en llengua hebrea...

Selecció de poemes

Benedicció del poble⁷

Que siguin ben fermes, germans, les vostres mans,
i que la pàtria redimeixin!
No perdeu el coratge! Braç a braç, exultants
i alegres, feu que el poble protegeixin!

Sabem del vostre vagareig, tenim anhel
de cada una de les gotes de suor
que com rosada cauen damunt Israel
i el fan viure de nou sense por.

És eterna tota llàgrima que al mar es vessa
del nostre plor, i és del poble ofrena.
I és ciment la suor que el nostre front travessa
per empedrar el camí que a Déu mena.

Bé que només hàgiu posat els fonaments,
no us heu pas afanyat en va!
D'altres pujaran la paret i els complements;
tenen ja la plomada a la mà.

Som un poble que avança pas a pas! Alceu
de les runes cases amb més d'aguant!
Un bell dia veuran, els qui vindran d'arreu,
què ha fet el poble més errant!

Per què ronsegeu tant, vosaltres, ressaguers?
Israel és esclau? És de Meroz⁸ la imatge?

7. «Birkat 'am». H. N. BIALIK, *Ha-širim*, Or Yehuda (Israel), Dvir, 2004, edició, introducció i notes a cura d'Avner Holtzman, p. 41-42. Escrit a la primavera de 1894. Lloançà de l'obra dels pioners de la primera *aliyyà*, que començaren a arribar a la terra d'Israel vers l'any 1882. Aquest poema esdevingué l'himne patriòtic d'aquella generació.

8. Meroz, ciutat maleïda en el càntic de Dèbora (Jt 5,23) per no haver ajudat els israelites en la batalla contra el cananeu Sisserà.

Uniu-vos, forces disperses, sigueu davanters!
Treballeu amb vigor i coratge.

No digueu que sou febles o pocs. No heu entès
que el Déu de Jacob mena el combat?
De Zorobabel⁹ ençà no havíem emprès
una obra amb tan magnífic esclat.

Qui gosaria riure's del que ara és petit?
Feu-vos aixades, i el poble redimiu,
mentre dels cims de les muntanyes el crit
ressoni i la veu de Déu digui: Veniu!

A hora foscant¹⁰

Amb cel rogent i núvols plens de sang,
el sol enmig del mar es va enfonsant.

Els raigs de llum són llances esmolades
que entrelluen rere les nuvolades.

El sol omple la vall de resplendor
i encén amb foc l'estesa de verdor.

Aboca al llindar del bosc la llum
i cobreix de foc les aigües del flum.

Daura suaument el cim dels pujols,
esquitxa les messes de tots els redols.

Besa les ales del jorn voladís
i davalla, vivent, al fons de l'abís.

9. Un dels primers jueus que tornaren de l'exili de Babilònia i participaren en la reconstrucció del Temple de Jerusalem.

10. «Ba-'arov ha-yom». H. N. BIALIK, *Ha-širim*, 2004, p. 70-71. Escrit l'any 1895 i publicat a Varsòvia un any després.

Resten a l'ombra les coses creades
i avança la nit a passes comptades.

Bufa un ventijol suau i discret,
que em besa i em desclou un secret:

Fe i candor, em diu xiuxiuejant,
són com raig de llum a hora foscant.

Els dies de la infància, jovencell,
fugen ràpids com el vol d'un ocell.

Aquí tot és corrupció i mal,
però existeix un món on el goig preval.

Un racó beneït, il·luminat
pel sol de justícia i llibertat,

on hi ha un indret per tu i per mi;
volem-hi plegats, fill meu, anem-hi!

Aquí no hi ha ni el repòs més lleu.
Per què fas, mon cor, un posat tan greu?

Qui ha cobert d'ombra el teu estatge,
i ha entenebrit de Déu la imatge?

Per què estàs tan afligit i enutjat?
L'espai de Déu et sembla limitat.

Et neguiteja de veure la foscor
imperant damunt la llum i la claror?

Què és el somieig i la melangia
que t'aferren a la caiguda del dia,

arrossegant amb força el cor innocent
cap als extrems eternals d'un mar lluent?

Llàgrima vera¹¹

Si em veies plorar a llàgrima viva
per la ruïna d'algun màgic país
o adreçar als núvols una rogativa
per la pèrdua d'algun paradís;

si em veies colpit de gran emoció
o anant en cerca d'algun lloc ignot,
no te me'n dolguis ni sentis compassió;
el meu plor, certament, és fals del tot;

si em veies abstret en coses transcendentals,
massa grans i enlairades per a mi,
si gruava muntar núvols eminents;
si temptava d'ésser àngel o querubí;

si volia tenir un braç semblant a Déu
o m'envoltava de tota inútil cosa,
admeto, i no em sap gens de greu,
que tot són mots, mots que només fan nosa.

En aquests temps revolts que corren i s'encalquen,
en aquests temps d'angoixa i treballs,
només escarns i mentides ens traspalsen
del cel, i les seves tropes causen estralls.

Jo només tinc una llàgrima vera,
que tragino en el secret del cor
i que en els replecs de l'ànima espera
l'hora de caure, mal que a contracor.

Aquest és, doncs, el meu prec: quan, com un gos
afamegat, algú al carrer em tiri,

11. «Dim'a ne'emaná». H. N. BIALIK, *Ha-širim*, 2004, p. 91. Escrita a l'octubre de 1896. Amb un punt d'ironia, Bialik es refereix al sentimentalisme i la retòrica que amaraven la poesia hebrea de la darrerïa del segle XIX.

que entre mil hi hagi un home piadós
que passi pel meu costat i sospiri...

Aquests ulls afamats¹²

Aquests ulls afamats que han tant implorat,
aquests llavis sedejants que cerquen delícies,
aquests cervatells que delegen carícies,
i les gràcies ocultes amb què m'has sadollat;

aquest cos ufanós i tan ple de desig,
aquesta carn que m'ha omplert de gaubança,
aquesta font de delits i de benaurança,
si sabies, amor, com en sento fastig!

La tempesta mai no havia enterbolit
els meus sentits, però el teu alè els entelà.
I jo, ingenu, als teus peus vaig llançar
la flor de ma joventut de tot punt decidit.

Un breu instant, de ple feliç, vaig beneir
la mà que em donava el dolor d'aquell goig;
per un breu instant de joia i plaer vaig derruir
tot un món, i al teu cos paguí un preu boig.

12. «Ha-^çenayim ha-re^çevot». H. N. BIALIK, *Ha-širim*, 2004, p. 104. Escrit vers el 1897, quan Bialik tenia vint-i-quatre anys, i publicat per primera vegada l'any 1901. Sobre el plaer i el desplaer de la passió amorosa.

Aquest poble és com herba seca¹³

(Isaïes 40,7)

Aquest poble és com herba seca per al foc,
 aquest poble és mort, ben cert, mort com un soc;
 perquè la veu de Déu d'ací d'allà braola
 i ningú no es mou ni es belluga ni tremola.
 Ningú no es deixondeix ni s'alça com un lleó,
 ningú en sentir la veu no tremola de por.
 Ni salta el cor del poble immensament content
 d'un mar a l'altre, d'orient a occident,
 quan els fills del Déu vivent hi acorren de lluny,
 quan la veu poderosa del Senyor retruny.
 Ningú no els saluda, ningú no en pren cura
 dels qui invoquen el seu Nom amb fe i dretura.
 Entre els crits d'un poble estult, d'ídols d'or voltat,
 el rugit poderós de Déu resta ofegat.
 Amb cor malèvol i neci fa burla greu,
 escarnint amb rialles la paraula de Déu.

**

Aquest poble és neci, ben cert, ple de menyspreus,
 tot ell està podrit, des del cap fins als peus!
 Ningú no es va alçar el dia del torb i la dissort,
 cap home vivent en qui bategués un cor
 capaç d'espurnar i de fer bullir la sang,
 que mostrés la llum que ha de guiar el poble ranc
 a estimar el nom de Déu i la nació
 més que els béns i l'or, més que l'ídol mentidor;
 que li dugués un ver ideal i el coratge
 d'avorrir la ignomínia i l'esclavatge,
 amb amor gran com l'oceà, amb pietat,
 com el jou i el dolor del seu poble malaurat;

13. «Aķen ھاşır ha-‘am». H. N. BIALIK, *Ha-širim*, 2004, p. 109-110. Escrit a Sosnowiec (Polònia) l'any 1897. El poeta blasma, aïrat, la indiferència dels jueus de Sosnowiec envers les noves idees de renaixença nacional que els predicadors del sionisme els presentaven. Era en el moment en què Herzl preparava el Primer Congrés Sionista (Basilea, 1897).

que, meditant en tot això, s'avalotés
 com el mar, i com el foc les sangs li cremés;
 que una veu constant l'atordís nit i dia:
 «Alçat, treballa, i en la mà de Déu confia!»

**

Poble vençut que cerca escarns i salivades,
 amb fets mal cossolats i accions desordenades.
 Mils d'anys de vida errant sota un feix de desdeny
 n'han fet un poble amb cor esmús i sense seny.
 Avesat a la tralla, no sent el dolor
 i la vergonya de la submissió?
 Cura de res que no sigui l'afany del dia
 rodant per la vall de l'exili sense guia?
 Espera el nou dia, profetitza un esclat,
 segueix el bon camí per deixar un llegat?
 No es deixondeix tret que sigui a cop de tralla,
 no es redreça si no és quan algú el tenalla.
 Molsa i fulles seques, vinya rebordonida,
 flor marcida, us tornarà el rou a la vida?
 El toc del corn, el balanceig de l'estendard,
 desvetllaran els morts sense cap més retard?

Estel perdut¹⁴

Estel perdut sorgit d'enmig de la foscor,
 il·lumina el camí del meu dolor!

No és l'estretall de la mort que em fa basarda,
 sinó ma vida turmentada i covarda,

avesat al jou i la somada, sempre errabund,
 assidu d'hospicis, las de ser vagabund.

14. «Koçav niddah». H. N. BIALIK, *Ha-širim*, 2004, p. 162-163. Escrit l'any 1899. La vida en exili ha esdevingut insuportable, però l'esperança en un canvi no s'ha perdut del tot.

Mon pare és l'exili; ma mare, la pobretat;
però ni bordó ni farcell no em fan feredat,

car set vegades més amarg i més cruel
és perdre l'esperança i tenir als ulls un tel.

Vida de corrupció i desesperació
que es va enfonsant en abismes de tenebror;

vida de gos famolenc fermat amb cadena,
vida maleïda sense futur de cap mena!

Il·lumina l'ànima que ja en res no confia
per culpa de tant d'exili i tanta idolatria!

Que la teva llum la tenebra il·lumini
dient-me que m'aturi o que camini.

Qui sap quant de temps durarà la meva nit,
quant de vagareig i de foscor ha Déu decidit.

En la negror de la nit, alçaré els ulls al cel,
perquè el teu raig de llum em mantingui fidel.

De les meves llàgrimes, en guardo una en confiança
per regar la darrera flor de l'esperança.

Una antiga espurna brilla encara en mon cor,
atia-la i fes que torni a fer foc!

Arbora de nou la força que m'ha restat,
fes que l'esmerci tota en el darrer combat!

S'apaguen els estels amb tremolor¹⁵

S'apaguen els estels amb tremolor,
i es consum la gent en la foscor;
mira al voltant teu, mira en el meu cor!
llocs foscos, amic, llocs de tenebror.

Els somnis floreixen i es marceixen,
brosten els cors i tantost es neuleixen;
mira al voltant teu, mira en el meu cor!
ruïnes, ruïnes que esbalaeixen.

Tothom vol un raig de llum esclatant,
els llavis s'assequen de pregar tant;
són coses que esgoten profundament,
però cal repetir-les i ser-hi constant.

La nit és d'allò més indolent!
Fins i tot la lluna escantellada
badalla morta de cansament
i espera el dia mig endormiscada.

Anit, sotjant la teva cambra¹⁶

Anit, sotjant la teva cambra, et vaig veure
a la finestra, taciturna i abatuda,
cercant amb esguard vacil·lant
i vagabund la teva ànima perduda,

el premi de l'amor de ta joventut,¹⁷
sense que els teus ulls veiessin, estimada,
la meva ànima, que, com colom temorenc,
a la finestra alabatia esvalotada.

15. «Koğavim meşişim we-ğavim». H. N. BIALIK, *Ha-şirim*, 2004, p. 185. Escrit l'any 1901. Desengany i desolació aguaiten l'home en aquest món.

16. «Ha-layla aravti». H. N. BIALIK, *Ha-şirim*, 2004, p. 206. Escrit a Odessa l'any 1901.

17. Ressò de Jr 2,2.

El mar quiet desclou secrets¹⁸

El mar quiet desclou secrets
a l'hora que el món emmudeix;
rere les moles el brogit
del torrentol no s'afebleix.

La negror de la nit avança
i estén l'ombra sota els cels;
dins l'abisme del mar tenebrós
van caient un a un els estels.

Quan ja el món no diu res,
sento mon cor que parla vetllant;
sento una font que hi mormola
i que lentament el va dominant.

Mon cor em diu en xiuxiueig:
«Fill, els teus somnis s'han complit;
del cel ha caigut una estrella,
que sigui la teva, qui ho ha dit?

La teva roman ben fixada
i lluu en el seu encast sens dol;
parpelleja tenaç allà dalt
oferint-te el seu consol.»

Quan tot el món guarda silenci,
guaito aquell estel de tot absort;
el meu món és un de sol:
el que viu dins el meu cor.

18. «Yam ha-demama poleṭ sodot». H. N. BIALIK, *Ha-širim*, 2004, p. 213. Escrit a Odessa a l'estiu de 1901.

No és pas com qui troba un objecte abandonat¹⁹

No és pas com qui troba un objecte abandonat,
ni com qui l'hereta del pare, que la llum vaig obtenir,
ans en la meva roca l'he hagut de cisellar
i en el meu cor esculpir.

Enfonyada a dins del cor tinc una espurna
i, mal que és petita, a mi de ple em pertany,
no l'he manllevada ni l'he arpada a ningú,
res en mi no li és estrany.

Quan els cops de mall de les meves calamitats
m'esberlen el cor, roca i suport de ma fortalesa,
l'espurna s'enfuig, m'esquitxa els ulls i entra
en el meu vers amb prestesa.

I del meu vers s'esquitlla al fons dels vostres cors,
i tan bon punt hi ha calat foc, se n'escapoleix;
i així és com la substància de la meva sang
les vostres entranyes nodreix.

Quan el sol se'n va a la posta²⁰

Quan el sol se'n va a la posta, vine al meu finestral
i recolzada en mi
estreny-me entre els braços, fes del teu cap el meu capçal
ben abraçada a mi.

Alçarem plegats vers l'esplendor de dalt els ulls
en silenci fervent
i deixarem lliscar damunt de mars de llum curulls
el nostre pensament,

19. «Lo zaḳiti ba-or min ha-hefḳer». H. N. BIALIK, *Ha-širim*, 2004, p. 233. Escrit cap al final de l'any 1902.

20. «'Im dimdume ha-ḥamma». H. N. BIALIK, *Ha-širim*, 2004, p. 230. Escrit a l'estiu de 1902.

i enlairant-se com un colom que vola delerós
 es perdrà en el llunyedar
 i enllà de cims, en illes de rosadenques lluors,
 quiet davallarà.

Illes sempre llunyanes, món eminent i excels
 del nostre somni etern,
 que ens ha fet ser estrangers sota tots els cels
 i viure en un infern.

Illes d'or aquelles que en el nostre desig guardaven
 de la pàtria el perfum
 i els estels de la nit constantment ens assenyalaven
 amb trèmuls raigs de llum.

Les illes on hem romàs sense amic ni conegut,
 flors en temps de sequera,
 talment dos esgarriats cercant el camí perdut
 en terra forastera.

Sol²¹

El vent se'ls endugué, la llum els arrabassà,
 un nou cant alegrà el matí de llur vida,
 però a mi, tendre ocellet, em deixaren sota les ales
 de la *Xekhinà*²² beneïda.

Restí ben sol; la Presència divina
 cobria el meu cap amb l'ala dreta trencada.
 El meu cor coneixia el seu: estava per mi,
 pel seu únic fill, anguniada.

21. «Levaddi». H. N. BIALIK, *Ha-širim*, 2004, p. 228. Escrit a l'estiu de 1902. Atrets per la vida i les activitats exteriors, els estudiants abandonen les acadèmies talmúdiques en què vivien reclusos.

22. Déu immanent en el món, present enmig d'Israel i en cada individu; i aspecte femení de la divinitat en el simbolisme cabalístic.

Exclosa d'arreu arreu, ja no li quedava
sinó un desolat racó, llòbrec i estret,
la casa d'estudi, i a la seva ombra es va amagar,
jo era amb ella en el destret.

Quan el meu cor frisà per anar vers la llum
i es féu massa petita l'ala de la *Xekhinà*,
per damunt de la meva espatlla vessà una llàgrima
sobre la Guemará.²³

Plorant en silenci, s'abraçà ben fort a mi,
volent protegir-me amb l'ala ferida:
«El vent se'ls ha endut, tots s'han enfugit,
i he restat sola i adolorida.»

Talment com el final d'un plant antic,
com una pregària que alhora demana i tem,
la meva oïda va sentir aquell plor callat,
aquella llàgrima ardent.

La matança²⁴

Tingueu, oh cels, misericòrdia!
Si hi ha en vosaltres un Déu i un camí que hi mena
que jo no hagi sabut trobar,
pregueu per mi!
Mon cor és mort i cap pregària no surt dels llavis meus.
No tinc força ni esperança.
Fins quan, fins on, fins a quin punt?

Aquí tens el meu coll, botxí, degolla'm!
Au, talla'm el cap com si fos un gos, tens la destrat.
Tota la terra és per a mi un cadafal.
Nosaltres som només minoria...!

23. El Talmud.

24. «Al ha-šehița». H. N. BIALIK, *Ha-širim*, 2004, p. 249. Escrit arran del pogrom de Chisinau (19-20 d'abril de 1903), poc abans que Bialik visités el lloc de la matança.

És permès de vessar la meva sang. Esclafa'm el cap. Que la sang del crim,
la sang dels vells i els infants, t'esquitxi la roba
i resti tacada eternament, eternament.

Si al món hi ha justícia, que vingui tot seguit!
Si ha de venir quan ja m'hauran delit,
que el seu tron s'esfondri per sempre més!
Que els cels es corrompin pels segles en la maldat:
i vosaltres, criminals, continueu amb el pillatge
i rabegeu-vos en la sang que heu vessat.

Malhaja qui clami venjança!
Satan no n'ha concebut cap encara d'escaient
per a venjar la sang dels infants.
Que la sang s'escorri cap a l'abisme!
Que n'amari les tenebres!
Que en la fosca corroeixi i descossoli
els podrits fonaments de la terra.

A la ciutat de la matança²⁵

Alçat i vés a la ciutat de la matança, entra als patis,
mira amb els teus ulls i palpa amb les teves mans
les tanques, els arbres, les pedres, el guix de les parets,
la sang quallada i el cervell ressec dels morts.

25. «Be-^ʿir ha-harega». H. N. BIALIK, *Ha-širim*, 2004, p. 254-262. Escrit l'any 1903. Consta de 272 versos, dels quals he traduït només els fragments 1-98 i 138-194. Bialik visità Chisinau (Moldàvia) a l'estiu de 1903 (dos mesos després del pogrom en què foren assassinades quaranta-set persones i més de noranta restaren greument ferides) amb la intenció d'aplegar dades que permetessin a la Societat Jueva d'Estudis Històrics d'Odessa d'escriure un llibre de denúncia dels fets. En aquest poema és Déu —en realitat una paròdia de Déu— qui parla al profeta (amb el ressò dels primers capítols d'Ezequiel) i reconeix la seva negligència envers els qui creien en ell i acaba incitant-los a rebel·lar-se contra ell. L'impacte d'aquest poema, que blasma terriblement la covardia dels jueus davant d'aquells atacs, va ser tan gran —diuen— com la mateixa matança. Els sacsejà de soca-rel i els mogué a crear associacions d'autodefensa i a ser més receptius envers les idees sionistes. Alguns crítics assenyalen, tanmateix, que Bialik s'oblida de consignar els casos d'heroica resistència que hi va haver.

Vés després als llocs arruïnats, travessa les bretxes,
 passa els murs esvorancats, les llars de foc destruïdes,
 arreu on el mall aconseguí de fer més gran forat
 i deixà al descobert la pedra negra, nus els maons cremats:
 boques badades amb fosques ferides mortals
 que ja no tenen ni cura ni remei.
 Els teus peus trepitjaran plomes i ensopegaran
 amb els enderrocs, enmig d'un escampall de llibres i pergamins,
 fruit de penosos afanys, desferra de treballs gegantins.
 Que la runa, però, no t'aturi, continua més enllà,
 on l'acàcia florida encara flaira,
 tot i que moltes flors siguin plomes impregnades de sang;
 l'estrany perfum durà al teu cor i al teu despit
 la delícia de la primavera, que així no serà tan repugnant;
 el sol et ferirà amb milers de fletxes d'or,
 de cada tros de vidre set raigs es burlaran del teu mal,
 car Déu convocà ensems la primavera i l'assassí:
 el sol sortí, l'acàcia florí, el degollador degollà...
 Fug i vés al pati aquell on hi ha un munt de pedres,
 sobre el qual foren escapçats el jueu i el seu gos;
 la mateixa destral els decapità tots dos i al mateix femer van ser llençats;
 els porcs furguinyen i es rebolquen en el barreig de sang
 que demà els xaragalls de la pluja s'enduran cap a l'erm,
 i deixarà de cridar de les basses i els femers,
 es perdrà en l'abisme del mar o servirà d'adob a l'arç;
 tot serà no res, tot tornarà a ser com si mai no hagués passat.

Puja llavors a les golfes i roman-hi en la foscor,
 mentre l'amarga por de la mort ronda en la tenebra silenciosa;
 en la negror dels forats i en l'ombra dels racons
 hi ha ulls que et miren, ulls que et guaiten quietament,
 esperits dels màrtirs, tristes ànimes desolades
 arraulides en un racó sota la volta del sostre callades.
 Aquí les trobà la destral, aquí deixaren marcat
 llur darrer esguard,
 el dolor d'una mort sense sentit, la maledicció d'unes vides;
 aquí s'aplegaren aterrides i esporuguides, i de l'amagatall estant
 es clamen en silenci de l'afront sofert i es demanen: Per què?
 Qui hi ha a la terra sinó Déu que pugui aguantar tal silenci?

Alça els ulls als terrats: els ràfecs callen,
 t'aombren, però resten muts. Demana a les aranyes,
 testimonis oculars, que t'expliquin els fets:
 la dona esventrada reblerta de plomes,
 els claus enfonsats als narius, el cop de mall al crani,
 els morts a les bigues penjats,
 el nadó trobat a la falda de sa mare acoltellada,
 dormint encara amb el mugró a la boca d'un pit glaçat,
 el noi et esquarterat que exhalà el darrer sospir sense acabar de dir: Mare!
 Els seus ulls són també aquí i volen passar comptes amb mi.
 I més coses d'aquestes t'explicarà l'aranya,
 fets que et fiblen el cervell i cuiden matar-te
 l'ànima i l'esperit amb mort eterna.
 Però et contindràs i ofegaràs dins teu un crit de dolor,
 enterrant-lo al fons del cor abans no esclati,
 cuitaràs a fugir d'allí i veuràs que el món segueix el seu camí,
 que el sol d'avui lluu arreu, com el d'abans-d'ahir.

Baixa llavors als llòbrecs soterranis
 on les castes filles del teu poble foren violades enmig del trastam,
 cada una a mans de set gentils,
 la filla davant la mare, la mare davant la filla,
 abans, durant i després de la degolla.
 Toca amb la mà l'edredó sollat i el coixí de sang tacat,
 jaç de senglars, catau de bèsties feres
 que branden destrals xopes de sang ardent.
 Mira, guaita: en la foscor d'aquell mateix racó,
 sota la pastera del pa alís, rere la bóta, es van amagar
 els marits, els promesos i els germans, tot sotjant per les esclatxes
 les convulsions d'aquells cossos sants que sota el cos dels eguassers
 s'ofegaven en la impuresa i s'ennuegaven en la pròpia sang,
 mentre la xurma se les repartia com si fossin botí.
 Ells, arronsats en la vergonya, miraven sense moure ni un dit;
 i no es van treure els ulls ni van eixir de seny,
 alguns fins i tot van pregar del fons del cor:
 Creador de l'univers, fes un miracle, fes que en surti estort!
 La vida de les que van sobreviure a la violació i la sang
 restà corrompuda, la llum de llur món, entelada,
 la violació del cos i de l'esperit els féu avorrir la vida per sempre més.

Els marits sortiren dels amagatalls i anaren corrents a la casa de Déu
 per enaltir el Nom que els salvà i els protegí,
 i els qui eren Cohen encara preguntaren al rabí:
 Mestre, la meva dona m'és ara permesa o vedada legalment?
 Com si res no hagués sortit de la rodera, tot tornà a ser el que era.

I ara, vine, que et duré als llocs on es van amagar:
 les comunes, la cort dels porcs, els llocs plens d'excrements,
 i veuràs amb els teus propis ulls on es van agotzonar
 els teus germans, fills del teu poble, descendents dels macabeus,
 nissaga de lleons d'un «Pare misericordiós» i sement dels «Màrtirs sants».²⁶
 Vint o trenta amuntegats en un sol clot,
 pensant-se enaltir així el meu honor i glorificar públicament el meu Nom!
 Fugiren com rates, s'amagaren com xinxes,
 i foren morts com gossos allà on els van trobar.
 L'endemà al matí, el fill estalvi
 trobà el cadàver del pare, ensutzat i deshonorat...
 Per què plores, fill d'home, per què et tapes
 la cara amb les mans? Per què vols fugir?

[...]

Surt de la ciutat i vés-te'n al fossar,
 ningú no et veurà, hi arribaràs ben sol.
 Visita les tombes dels màrtirs, joves i vells,
 dret damunt la terra regirada, envoltat de silenci,
 el cor se't fondrà de l'oprobri i el dolor.
 Et clouré els ulls perquè no vessin cap llàgrima,
 i sabràs que és hora de bramular com el bou que van a sacrificar,
 però enduriré el teu cor perquè no en surti cap sospir.
 Aquí els vedells foren escorxats, aquí jeuen tots.
 Si llur mort té un preu, digues, amb què serà pagat?
 Perdoneu, malaurats d'aquest món, el vostre Déu és tan pobre com vosaltres,
 pobre en la vostra vida i pobre, encara més, en la vostra mort.
 Quan demà vingueu a cercar el premi, truqueu a la porta;
 us obriré i us mostraré com he perdut tots els cabals!

26. Al·lusions a la pregària *yizkor* que les comunitats asquenazites reciten en commemoració dels morts.

Em sap greu per vosaltres, fills, el meu cor us compadeix:
els vostres morts moriren per no res;
ni vosaltres ni jo no sabem per què vai morir ni per qui,
la vostra mort no té sentit... ni tampoc en té la vostra vida.
I la *Xekhinà*, què hi diu? Amaga el cap als núvols,
se'n va confosa i avergonyida de l'oprobri i el dolor.
També jo baixo de nits a les tombes,
miro els qui van morir i m'avergonyeixo en secret;
tanmateix, per ma vida! diu Déu, no vessaré cap llàgrima.
Immens és el dolor, terrible l'afront.
Dels dos, quin és, fill d'home, el més gran?
O millor encara: sigues testimoni mut
d'haver-me vist en la ignomínia i la dissort;
quan tornis al teu poble, no ho facis buides les mans,
ans porta-hi la lliçó del meu afront, i fica'ls-la al cap,
enduu-te'n el meu dolor i enfonsa'l en llur pit.

Abans de deixar les tombes dels morts, atura encara
la mirada un moment damunt la catifa d'herba del voltant,
herba tendra i humida, com escau al començ de la primavera:
veuràs poncelles de mort i gespa de sepulcres.
Arrenca un grapat d'herba i llança'l enrere, dient:
«Aquest poble és com herba arrencada, quina esperança té el desarrelat?»
Clou els ulls per no veure els morts, i del fossar et farà tornar
amb els teus germans que van restar vius després de la matança,
perquè vagis amb ells al temple el dia de dejuni
i sentis el crit de llur dol, i les llàgrimes t'arrossequin;
el temple s'omplirà d'udols, de plors i crits salvatges;
t'esborronaràs, i la por i el tremolor t'envairan.
Són els gemecs d'una nació del tot perduda...
Guaita llurs cors: un desert, un ermot.
Encara que el furor de la venjança hi germini, no arriba a granar,
ni cap enèrgica maledicció no traspasa els llavis llurs.
És que no són autèntiques les ferides? És falsa llur pregària?
Per què em menteixen el dia del desastre? Quin profit en treuen?
Mira, guaita com es van decandint;
tots es neguen en el plor, componen plants,
es piquen el pit i confessen la culpa, dient:
Som culpables, som traïdors. Però el cor no s'ho creu.

És que un ninot pot pecar? És que un bocí de terrissa es pot acusar?
 Per què em supliquen? Digue'ls que s'arborin!
 Que alcin el puny contra mi i vindiquin llur afront,
 l'afront de totes les generacions, de la primera a la darrera,
 i que amb els punys sotraguin el meu tron del cel.

[...]

On ets?²⁷

Onsevulla que hagi anat, joia de ma vida,
 de mon deler eixida,
 deixa't veure, si et plau, cuita a venir
 i ta veu fes-me sentir;
 redimeix-me si encara em puc redimir,
 regna sobre el meu destí;
 torna'm un dia a la joventut d'ahir
 i fes-me llavors morir;
 vulgues amb els teus llavis el meu guspireig extingir
 i entre els teus pits deixa'm finir
 com voliaina que el perfum del jardí
 en el foscant fa esvanir.

On ets?

Encara no sé qui ets ni què ets, ni com
 torbà els meus llavis el teu nom;
 de nit era el teu caliu que m'escalfava el llit
 i el meu cor engelabrit;
 mossegava el coixí, plorant enmig de la nit
 pel teu record del tot rendit;
 i de dia lletrejant la Guemará
 sota un raig de sol o sota un núvol clar,
 en l'oració o en el més pur pensament,

27. «Ayyek». H. N. BIALIK, *Ha-širim*, 2004, p. 282. Escrit a Merozi, lloc d'estiuieig prop de Varsòvia, el maig de 1904. El poeta s'hi havia enamorscat d'una damisella, que al cap d'uns dies desaparegué per sempre més.

en dolces vagueries o en dolor punyent
només cercava de veure't a tu
només a tu, a tu, a tu...

En la meva mort²⁸

En la meva mort, digueu de mi:
«Hi havia un home i ja no hi és: Morí
abans d'hora;
i el cant de la seva vida s'estroncà al bell mig del camí.
Llàstima! Volia encara compondre un cant,
però s'ha perdut
per sempre més.

Llàstima! Tenia una lira,
eloqüent i viva,
amb què contava ara i adés,
acompanyat amb les cordes,
els secrets del seu cor.
Només un hi restà enfonyat.
Per bé que els dits s'hi moguessin lleugers,
restà sempre muda una corda,
muda per sempre més!

I quina llàstima encara perquè aquesta corda
vibrà tota la vida,
vibrava en silenci, en silenci tremolava
en cerca del cant del seu amor redemptor;
llanguia, es delia, s'emmelangia, glatia
com glateix un cor que espera el que li han promès:
i mal que trigués, l'esperà cada dia
gemegant en secret, implorant que vingues,
però tant trigà que no arribà mai.
No arribà mai!

28. «Ahare moti». H. N. BIALIK, *Ha-š'rim*, 2004, p. 277-278. Publicat per primera vegada en una revista hebrea de Varsòvia l'any 1904.

El dolor es féu cada vegada més gran!
 Hi havia un home i ja no hi és.
 El cant de la seva vida s'estroncà al bell mig del camí.
 El cant que havia de fer
 s'ha perdut, ara sí,
 per sempre més!»

La paraula²⁹

Escampa, profeta, el foc del teu altar,
 deixa'l a mans d'aquests bergants,
 que hi rosteixin la carn, que hi posin l'olla
 o que s'hi escalfin les mans.
 Que encenguin la pipa amb les espurnes del teu cor,
 o il·luminin el somriure malèvol que aguaita
 com un lladre en el biaix de la mirada.
 Aquí van i aquí vénen aquests bergants,
 mussitant les pregàries que els vas ensenyar, fent semblant
 que comparteixen la teva esperança i el teu dol,
 bo i maquinant la destrucció del teu altar
 per caure damunt les ruïnes, furgar en l'escampall
 de pedres i endur-se'n a casa les millors,
 per a les tanques de llurs jardins
 o les làpides de llurs tombes.
 I si enmig de l'enderroc troben el teu cor brunit,
 el llançaran als gossos.

Calciga, profeta, el teu altar, calciga'l sorneguer
 i somou-ne foc i cendres.
 Arrenca d'un cop de mà els fils d'aranya
 que foren cordes de l'arpa del teu cor,
 amb què trenares cants de renaixença i somnis de salvació:
 desigs inútils, engany de les orelles.

29. «Davar». H. N. BIALIK, *Ha-širim*, 2004, p. 287-288. Escrit a l'agost de 1904 a Merozi, prop de Varsòvia. Reflecteix el sentiment de desemparança dels jueus arran de la mort de Herzl al juliol de 1904, i de la possibilitat que la creació d'una colònia jueva a Uganda, proposada pel Govern britànic, fos acceptada, cosa a la qual Bialik s'oposava.

Escampa'ls al vent perquè, esfilegats i resplendents,
errin per l'espai un dia clar d'estiu,
sense que es retrobin mai
i s'esvaneixin tots amb el primer aiguat.
Desmunta el teu mall que en va tants cors de pedra ha picat,
i fes-nos-en una pala per cavar-nos la tomba.
Crida la maledicció que Déu t'hagi posat als llavis,
fes-ho sense cap tremolor.
Mal que la teva paraula sigui amarga com la mort,
o que sigui la mort mateixa,
l'escoltarem i sabrem què diu.
Mira la profunda nit que ens embolcalla,
les tenebres que ens envolten,
i ens fan anar a les palpentos com els cecs.
No sabem què ens ha passat, ningú no veu, ningú no diu,
si el sol ha sortit o ha tramuntat,
o si s'ha post per sempre més.
Vivim en el caos, envoltats de desolació;
no tenim escapador.
Tant si gemeguem en la foscor com si preguem,
qui hi posarà atenció?
Si cridem alguna cruel i divina maledicció,
sobre qui la farem caure?
Si cruixim de dents o cloem el puny,
sobre quin cap el deixarem anar?
El caos els engolirà, el vent se'ls endurà,
i quan desapareguin desapareixeran del tot.
No hi ha empara, ni força, ni camí,
i el cel no hi té res a dir.
Prou saben que han pecat contra nosaltres mortalment,
i en porten la culpa silenciosament.
Parla, doncs, profeta de les darreries,
Si tens cap paraula, digues-la!
Mal que sigui amarga com la mort,
o que sigui la mort mateixa,
proclama-la!
Per què hem de témer la mort?
El seu àngel cavalca assegut a la nostra esquena,
ja tenim a la boca la seva brilla;

i amb clams de renaixença als nostres llavis i crits enjogassats
trotrem cap a la tomba.

En nit de boira³⁰

Sé del cert que em moriré com un estel
extingit de cop en nit de boira
i cap estel no sabrà mai on és el meu sepulcre,
però el meu furor fumejarà com un volcà
que no s'ablama
i viurà entre vosaltres mentre el tro rodoli dalt al cel
i la fúria de les ones es desfogui en la mar.
Tant de bo el vostre dolor es conservés
a les entranyes del món per regar els ermots
del cel i de la terra,
l'herba i les estrelles del firmament,
i en ells visqués i bategués, envellís i es rejuvenís,
es marcís i refluorís,
i sense nom ni forma ni pàtria
fos testimoni etern de la vostra opressió
fins a la darrera generació,
i en silenci escriués el cel i l'infern
desmentint del món la redempció.

Quan el sol impostor il·lumini a la fi dels temps
amb vana justícia les tombes dels vostres morts,
i un estendard brodat de mentides, roig de la vostra sang,
flamegi al vent insolentment
per damunt dels vostres degolladors,
i el fals segell diví gravat a l'estendard

30. «Yada'ti be-lel 'arafel». H. N. BIALIK, *Ha-širim*, 2004, p. 332. Escrit entre el desembre de 1905 i el gener de 1906, després dels pogroms provocats per les organitzacions antisemites creades pel Govern rus en centenars de poblacions del sud de Rússia. L'any fatídic de 1905 és l'any de la desfeta de la flota russa pels japonesos, del motí del *Potemkin* a Odessa i de la publicació dels infames *Protocols dels savis de Sió*. Prop de nou-cents jueus foren assassinats i més de vuit mil ferits en aquells avalots. En el poema, Bialik espera que aquest fet resti com un estigma al front del món i que Déu en prengui venjança.

esclafi els ulls del sol,
 i orgullosos dansaires al so de falses trompetes festives
 somoguin els ossos dels vostres màrtirs sants,
 tremolarà la lluïssor del cel,
 s'enfosquirà pel vostre dolor,
 i el sol serà tacat amb la vostra sang innocent,
 el senyal de Caïn al front del món,
 senyal de fracàs damunt el braç trencat de Déu,
 i els estels, esfereïts, es diran els uns als altres:
 Heus aquí la gran mentida! Heus aquí la gran tribulació!
 I el Déu de les venjances, ferit en el cor,
 s'alçarà llavors rugent,
 brandant la seva gran espasa.

Estén damunt meu les teves ales³¹

Estén damunt meu les teves ales,
 i fes-me de mare i germana amants,
 sigui ton pit per al meu cap un refugi,
 un niu per a les meves pregàries errants.

Entre dos llostres, a l'hora de la pietat,
 acota't i et diré la font del meu turment.
 Diuen que en el món hi ha joventut,
 la meva n'és absent.

I et confessaré encara un altre secret:
 Les flames m'han consumit l'ànima amb ardor.
 Diuen que l'amor existeix en el món.
 Què és amor?

Les estrelles del cel m'han enganyat:
 hi havia un somni, que també s'ha esvaït,

31. «Haķnisini taħat kenafek». H. N. BIALIK, *Ha-širim*, 2004, p. 307. Escrit al febrer de 1905 en tornar a Odessa, prop de la seva dona, després d'haver viscut un any a Varsòvia, on patí algun desengany amorós.

i ara he restat, en aquest món, de tot
desposseït.

Estén damunt meu les teves ales,
i fes-me de mare i germana amants,
sigui ton pit per al meu cap un refugi,
un niu per a les meves pregàries errants.

Entre el riu Tigris i el riu Eufrat³²

Entre el riu Tigris i el riu Eufrat
dalt d'un pujol s'alça una palmera;
i enmig de ses branques ha niat
una puput daurada i encisera.

Enlaira't, ocell d'or, pren el vol,
mira de cercar-me un company.
Quan trobis aquell que el meu cor vol,
duu-me'l lligat, no hi planyis afany!

Si no tens prou fil escarlata,³³
saluda'l amb amor de part meva,
digues-li ben clar que mon cor esclata
i que m'abrusa el desig de ser seva.

Digues-li que el jardí ja ha florit,
però és clos, ningú no hi ha entrat.
La magrana d'or que hi ha sortit,
encara ningú no l'ha consagrat.

Digues-li com és, el meu llit, de bell,
i que el rego de llàgrimes la nit,
i que sota la meva blanca pell
el meu coixí crema de neguit.

32. «Ben nehar Perat u-nehar Hıddeqel». H. N. BIALIK, *Ha-širim*, 2004, p. 337-339. Escrit l'any 1906 a l'estil de les cançons populars jueves. Cal remarcar que la dona pren la iniciativa d'escollir el seu amat, sense la intervenció de cap matrimoni.

33. Si no tens prou arguments o informació.

Si el veus dubtós, digues-li un secret:
al bagul tinc seda i lli preparats
i a l'armari del meu retret,
vint camises amb brodat.

He guardat un plomissol molt fi,
i la mare, amb exquisida roba,
fent més curtes les hores de dormir,
me n'ha fet un coixí per a l'alcova.

En un amagatall, amb or brodat,
un vel fi de núvia m'espera.
El meu dot ja ha estat dipositat,
estic a punt, per què no s'adelerà?

**

Amb un antic i màgic xiu-xiu
així respongué l'ocell ardit:
«Anit d'un vol aniré allà on viu
i li revelaré el que m'has dit.

Li demanaré en nom teu què fa,
li faré veure en somnis la teva imatge
i a l'instant cap a tu vindrà
amb una escombra per carruatge.

I en arribant dirà: "Aquí em tens!
nineta dels ulls, plaer de ma vida.
No pas pel dot ni per altres béns
t'esposaré, ans per amor sens mida.

Tant me fa que tinguis seda i lli.
La seda seran els teus cabells d'or,
el teu pit em farà de coixí.
Seràs tu la riquesa i el tresor.

Per al *mohar*,³⁴ tinc béns a bastament:
cabells negres i foc jove encès
per tu; vine, amor, amb peu rabent,
com núvia cap al seu promès.”»

Vingué la nit i enmig de l'abundor
de núvols, l'ocell féu el seu camí
cel enllà, endins de la foscor
i la profecia no es complí.

De dia, de nit, a hora foscant,
alço els ulls al cel immaculat:
Per què el meu preferit triga tant?
Per què no és aquí el meu amat?

L'estiu es mor³⁵

L'estiu es mor enmig d'or i de porpra,
i de fulles que s'acastellen
al terra del parc, i de núvols que a l'hora baixa
dalt al cel es cabdellen.

El jardí és desert. Uns pocs caminants
alcen els ulls a l'estol
de cigonyes i miren amb recança
com emprenen l'últim vol.

El cor ha restat orfe. A la finestra, la pluja
tamborinarà tantost:
«On són les botes? Tens a punt l'abric?
Has preparat el rebost?»

34. Preu que el nuvi paga als pares de la núvia perquè li permetin de prendre-la per muller.

35. «Ha-qayış gowé'a». H. N. BIALIK, *Ha-širim*, 2004, p. 330. Escrit a l'estiu de 1905.

Te'n vas de mi³⁶

Te'n vas de mi: que sigui amb vera pau,
 que sols ta voluntat et guiï pel camí
 i trobis quietud al lloc on vas.
 Quant a mi, treu-te'm del cor. No resto pas sol:
 mentre brilli el sol en pondre's i en sortir
 i em mirin els estels amb lleu tremolor,
 no em sentiré del tot mancat de béns
 ni s'haurà eixugat la font del meu consol.
 Mal que sé que et trobaré a faltar,
 un món de coses roman amb mi, un món tot ple,
 bell en la verdor de la primavera,
 en l'or de l'estiu, en la blancor de l'hivern;
 i el cor... niu de somnis i visions,
 on el dolor i l'angoixa s'aturen;
 tinc també un àngel pur, la teva imatge,
 gràcia de Déu que vetlla per mi,
 que, tremolós, em beneeix i es conté
 com la llàgrima furtiva i serena
 que la mare vessava sobre el llum del dissabte,
 com l'estel que tremola dalt al cel
 i em llança mirades amb ull benvolent,
 allargant-me un ceptre d'or en la foscor.

Estic segur
 que seguiran estenent damunt la terra
 llurs tendals d'atzur, amb incrustacions d'or,
 com etiòpiques beutats, les nits d'estiu,
 nits dolces, càlides i quietes,
 vestides de negre i perfetes amb estels,
 cada estel talment una magrana d'or;
 amarada i lassa de defici i desig,
 tota la terra jaurà enmig de la nit;

36. «Holeket at me-ʿimmi». H. N. BIALIK, *Ha-širim*, 2004, p. 344-345. Escrit a l'agost de 1907 a la Haia (Holanda), on Bialik participava en el Vuitè Congrés Sionista, i on trobà una antiga amiga, la pintora russa Ira Jan, amb qui visqué una aventura amorosa i de qui, desconhortat, però fent el cor fort, s'hagué de separar.

de sobte sobrevindrà un gran silenci,
 i correrà el món un esgarraf de delit,
 una infinitat d'estels seran sotragats
 i en cauran bocins damunt la terra,
 com el fullam dels arbres a la tardor;
 abrusats de desig, rosegats pel desfici,
 cadascú empès per la fam i la set,
 anirà ran de mur com un cec i abraçarà
 una pedra, arrossegant-se sobre el ventre
 per replegar un bocí d'or, una engruna
 del que la seva estrella li haurà llançat,
 per haver una embosta d'amor i de goig;
 en aquella hora, si l'enyorança et garfeix
 i el cansament t'esgarria la mirada
 i erres en la boira sense illusió,
 cercant Déu i un xic de felicitat,
 alça, com jo, els ulls al cel i aprèn d'ell
 quina cosa és la benaurança d'un cor quiet.
 Nombrosos estels es perden cada nit,
 però la riquesa i la calma del cel
 resten com si res no hagués canviat,
 com si la seva esplendor no hagués minvat.

Fuig, profeta!³⁷

(Amós 7,12)

Que fugi? No fuig mai un home com jo.
 Els bous m'han aregat a ser tranquil de natura.
 La meva llengua, però, no sap parlar amb cura.
 Els mots tenen del cop de destrat el so.

No és culpa meva si la força ha fallat.
 És vostre el pecat. Dugueu-lo sense excusa.

37. «Hoze, leğ berah». H. N. BIALIK, *Ha-širim*, 2004, p. 380. Escrit a Odessa al juliol de 1910. Bialik renuncia a contrarcar a la seva inútil missió profètica, sense estar-se de retreure l'apatia i la indiferència amb què ha topat. La història del profeta Amós (7,12-16) es traslluu darrere cada mot.

El meu mall no picà damunt l'enclusa.
La meva destral tallà un arbre corcat.

Acceptaré, tanmateix, el meu destí:
em penjaré al cinturó l'eina
i com jornalier que no ha cobrat la feina
me n'aniré tan lent com vaig venir.

Tornaré a casa, a la meua vall,
i amb els sicòmors del bosc clouré un pacte.
Vosaltres restareu corquim putrefacte
que la tempesta s'endurà avall.

Vanes promeses³⁸

No cregueu pas en vanes promeses,
ni confieu en els estels,
tots són tramposos i aduladors,
lladres fins a un punt excels!

De jove un estel se'm manifestà al cel
i d'allà estant, parpellejant,
m'enviava trèmules benediccions
i missatges reconfortants.

I em prometia la lluna en un cove
amb ull tremolós i arter.
Però fins ara he romàs el més pobre
i desastruc del meu terror.

Estel de dalt, de la parpella d'or,
per què m'has enganyat?
On és la recompensa del meu cor fidel
i de la meua lleialtat?

38. «Be-havṭaḥot šaw». H. N. BIALIK, *Ha-širim*, 2004, p. 394. Publicat a l'agost de 1910.

No cregueu pas en vanes promeses,
ni confieu en els estels,
tots són arterosos i aduldors,
lladres fins a un punt excels!

Asseguda al finestral³⁹

Es pentina asseguda
a l'ampit del finestral:
als vostres ulls és mundana;
als meus, una dona com cal.

El meu cor llangueix, i avui
estic trist i adolorit.
Si Raquel no és aquí,
qui em calmarà el neguit?

Tothom bescanta, maldiu,
i té mala voluntat.
Raquel és la meva amada
i jo sóc el seu amat.
El meu cor llangueix...

Passejo al primer foscant
per les senderes del blat,
sol i amb l'ànima encongida:
Raquel no és al meu costat!
El meu cor llangueix...

Espigues i brins del camp,
pregunteu-li si ja ve
i digueu-li que si triga
tantost em moriré.
El meu cor llangueix...

39. «Hi yoševa la-ħallon». H. N. BIALIK, *Ha-širim*, 2004, p. 404. Publicat al setembre de 1910. En aquells temps, que una dona es mostrés pentinant-se era encara quelcom d'impúdic, tot i que les coses començaven a canviar.

Déu no m'ha pas revelat⁴⁰

Déu no m'ha pas revelat en somnis de nit
 ni cap endevinaire no m'ha predit
 on m'aconseguirà el meu darrer dia,
 ni de quina manera coneguda em vindrà a trobar:
 si finiré a la meva tenda sobre el jaç
 amb tots els que estimo al meu costat,
 sense que en manqui cap, vora meu quietament acampats,
 reverent guàrdia d'amor al voltant del meu llit,
 comptant-me els darrers sospirs en el Déu de ma vida
 com qui compta preats joiells;
 o bé si, menyspreat i viltingut, maleït de Déu i els homes,
 odiat per la comunitat, fugitiu de la família,
 en un estable abandonat, damunt feixos de palla,
 exhalaré l'esperit impur i maculat,
 sense ningú al meu costat en aquella hora del gran pas,
 sense cap mà tremolosa que tanqui els meus ulls apagats.
 O potser encara afamat i assedegat
 de plaers mundans,
 menyspreant el Creador i la seva ira,
 reguitnaré als seus dons
 i com qui s'esbat del peu una sabata esventrada
 llençaré la meva ànima davant seu.
 O potser, fart de tan llarga espera,
 de tant de silenci anhelós,
 llençaré l'ànima per terra amb la bilis regirada,
 perquè s'escapi amb la sang del meu cor.
 O tal vegada, com perla d'eterna resplendor,
 caurà ensems amb la meva darrera llàgrima
 però vibrarà i brillarà després de mi
 per moltes generacions que mai no m'hauran vist.
 O potser com la papallona que al voltant de la flama
 dansa i giravolta, així s'enfugirà el meu esperit;
 o com la flama del ciri que, esgotada la cera,

40. «Lo her'ani Elohim». H. N. BIALIK, *Ha-širim*, 2004, p. 406-407. Escrit entre gener i març de 1911. Llangorosa reflexió sobre la mort escrita per un home que als trenta-vuit anys se sent acabat.

al punt de morir vacilla i fumeja llargament,
 volent fer veure el que no és,
 fins que de sobte cau en un abisme de foscor
 i s'apaga per sempre més.
 O potser com el sol abans de pondre's, que de cop
 encén amb tot de flames
 torxes de foc dalt als núvols
 i alimares als pics de les muntanyes:
 milers d'ulls oberts de bat a bat
 contemplant de la meva ànima el darrer esclat.
 Qui sap, potser el meu Déu serà cruel amb mi
 i moriré essent encara viu,
 i embolcallat amb mortalles de paper,
 m'enterraran a l'armari dels llibres;
 talps casolans rauran de nit els meus ossos,
 ratolins sortits del cau m'aniran rosegant;
 i jo dret en la meva pròpia tomba,
 recitaré el *qaddix* dels orfes per a mi.
 O potser la mort m'arribarà insípida i fada,
 d'una manera que no hauré previst:
 una nit d'hivern furient, darrere una tanca,
 com gos famolenc, moriré engelabrit,
 la neu flonja cobrirà la taca negra del meu cos
 i esborrarà la indignitat de l'home i la seva vida;
 el vent arremorat s'endurà
 el meu darrer cruixit de dents
 i, amb ell, la maledicció de la meva mort.

El branquilló⁴¹

Com branquilló que abaltit cau damunt la tanca,
 així és com m'adormo jo.

41. «Şanaḥ lo zalzal». H. N. BIALIK, *Ha-širim*, 2004, p. 413. Escrit a Odessa a l'estiu de 1914, a l'època que morí la seva mare. El poeta es plany malenconiosament de la solitud en què viu i de la seva vida infèrtil. Després d'aquest poema romangué submergit en una situació depressiva durant quatre anys, incapaç d'escriure res.

El meu fruit ja ha caigut de la branca,
del tronc, què en puc fer, de bo?

El fruit, després; la flor, llarg temps oblidada.
Resten encara les fulles.
Un dia de tempesta, la ventada
s'endurà aquestes despulles.

Vindran llavors les nits de la gran por,
de l'insomni i del fred;
i jo, cansat, regirant-me en la foscor,
batré el cap contra la paret.

Florirà de nou la primavera, però jo
penjaré de la soca tot sol,
branca escarida, sense rebrots ni flor,
ni fruit que li siguin consol.

Qui sóc i què sóc⁴²

Qui sóc i què sóc perquè un raig de llum m'il·lumini
o m'acaroni la galta l'airet d'una ala lleu,
o recolzin en mi les tiges del camp
o l'herba fresca em besi els peus?
La benedicció de Déu ha trigat massa,
el seu amor no ha cuitat a venir,
i a hores d'ara ja no fa alberg en mi.
Onsevulla que vagin, restaré en silenci i sol
el que sempre he estat;
no demanaré ni cercaré res més
sinó una pedra que em faci de capçal,
una pedra de ruïna morta, que no rodoli,
en què l'escalfor del foc s'hagi apagat,
a la qual em pugui aferrar, tancar els ulls i restar glaçat,

42. «Mi ani u-ma ani». H. N. BIALIK, *Ha-širim*, 2004, p. 409. Escrit a la primavera de 1911. Continua la tràgica reflexió d'un cor oprimat davant la perspectiva d'una vida que sembla anar a malguany i d'una mort indescriptible.

perquè el meu cor, com el d'ella, perdi el batec;
 i s'acabin somni i visió, esperança i record,
 sense ahir, sense demà;
 que tot es glaci al voltant meu, que em xucli el silenci etern,
 no trencat per cap crit ni brogit;
 cap arbre no bellugarà ses fulles ni cap herba es commourà per mi,
 cap viarany no menarà al meu camp;
 els raigs del sol em passaran pel damunt sense veure'm,
 la cantadissa dels ocells s'esmortirà als meus peus;
 només un nuvolet planarà a dalt
 i donant un cop d'ull a baix
 seguirà, silencios, el seu camí.

El teu alè passà pel meu davant⁴³

El teu alè passà pel meu davant, oh Déu, i m'abrusà,
 els teus dits feren tremolar un instant les cordes del meu cor,
 i jo, atemorit, ofegant la remor del meu esperit, vaig emmudir;
 mon cor llanguí i el cant no omplí la meva boca:
 com puc ara cercar la santedat i fer pura l'oració?
 La meva llengua impura ha esdevingut immunda,
 no té cap mot que no sigui impur d'arrel,
 ni cap paraula que els meus llavis no hagin polluït,
 ni cap pensament que per llocs infamants no s'hagi arrossegat.
 Els coloms immaculats que havia aviat de bon matí
 han tornat al vespre convertits en corbs de femer,
 gralls repugnants amb carronya al bec.
 Els mots m'atorrollen com gruada de bagasses que m'encerclés
 lluint quincalla, empolainades amb enganyosos encants,
 amb ulls vermells i ossos podrits per la disbauxa,
 aixoplugant fills adulterins, bordissers de ploma i quimera,
 fets d'orgull i altivesa, de llengua arrogant i cor buit,

43. «Halefa 'al-panay». H. N. BIALIK, *Ha-širim*, 2004, p. 431. Escrit a la primavera de 1916. Sobre el rerefons de l'escena formidable de la vocació d'Isaïes (Is 6,6) expressa la impossibilitat d'utilitzar la llengua d'una manera autèntica, a causa de la deterioració dels mots, que han esdevingut clofolles buides, com diu en un altre lloc. Només el xerroteig dels ocells i els crits dels infants poden regenerar els llavis del poeta-profeta.

mots crescuts entre cards i bardisses que no podem esquivar.
 Fetor bordellera impregna qui els fa servir per a obrir el cor,
 i, tancat a l'estança, li embruten la boca i li ensutzen l'esperit.
 On aniré lluny d'aquesta fortor? On em puc amagar d'aquest esvalot?
 Quin serafí em purificarà la boca amb brases de foc?
 Me n'aniré amb els ocells del camp que xerrotegen ran d'alba
 o m'ajuntaré amb els infants que juguen cànids vora el portal,
 faré rotlle amb ells i n'aprendré la manera de parlar:
 perquè llur alè netegi i purifiqui els meus llavis!

Tot jo m'agemoleixo⁴⁴

Tot jo m'agemoleixo
 sota el pes feixuc del vostre amor,
 car sóc només xavalla
 que en el vostre bol dringa sonor!

Per què rondeu ma casa?
 Per quin pecat, per quina virtut?
 No sóc poeta ni profeta
 sinó un simple llenyater sorrut.

Un destraler que els arbres
 tala ple d'ingenuïtat,
 però el meu braç s'ha afeblit,
 la meva destral s'ha esmussat.

Jornaler d'un dia curt,
 obrer que entre vosaltres ha parat,
 el meu temps de parlar
 i el vostre de jubilar s'han esgotat.

44. «Šaḥa nafsi». H. N. BIALIK, *Ha-širim*, 2004, p. 439. Escrit a Homburg (Alemanya) cap a la fi de desembre de 1922. El cinquantenari de Bialik fou un esdeveniment nacional. Les revistes publicaren suplementos especials i una balquena d'articles aparegueren arreu del món jueu. Tanmateix, els timbals de festa no li havien fet mai cap gràcia i per això hi respon amb alguns escarafalls. El profeta Amós treu el cap en alguns dels versos.

Qui ens aixecarà l'ànim?
 Com farem front al dia de demà?
 Cadascú haurà de passar comptes!
 Cadascú son cor haurà de tragar!

Bibliografia

La darrera bibliografia de treballs en llengua hebrea sobre l'obra literària de Bialik és —que jo sàpiga— la de Moshe ETSIONI: *Ha-sifrut 'al Hayyim Nahman Bialik ba-lašon ha-ivrit. Bibliografya*, Jerusalem, Shashar Publishing Jerusalem, 1997. 401 p., que conté 3.540 ítems.

L'edició definitiva i magistral dels poemes de Bialik, amb introduccions al capdavant de cada poema i notes textuais en els marges, ha estat feta recentment per Avner HOLTZMAN: *Hayyim Nahman Bialik: Ha-širim*, Tel-Aviv, Dvir, 2004. 559 p. És, bàsicament, la que he fet servir per a les meves traduccions.

El text hebreu dels poemes de Bialik, sense cap anotació, es pot llegir també a la pàgina web: <<http://benyehuda.org/bialik>>.

Edicions parcials

H. N. BIALIK. *Hi' yoševa la-ballon*. Or Yehuda (Israel): Kinneret, Zmora-Bitan, Dvir, 2004. 128 p. ♦ Tots els poemes d'amor, triats i profusament il·lustrats amb aquarel·les i dibuixos a la ploma de Danny Kerman.

H. N. Bialik: *Mivhar mi-širaw / Selection of Songs*. ♦ Dos discs compactes que contenen trenta-quatre poemes de Bialik musicats i cantats per importants artistes israelians. Distribuït per NMC Music Ltd. Israel (visiteu: <<http://www.israel-music.com>>).

Antologies de poemes traduïts

Chaim Nachman BIALIK. *Poems from the Hebrew*. Traduïts per diversos traductors. Editats a cura de L. V. Snowman. Introducció de Vladimir Jabotinsky, Londres: Hasefer, 1924. 114 p.

C. N. Bialik. *Selected Poems*. Edició bilingüe. Traducció i introducció de Ruth Nevo. Dvir, The Jerusalem Post, 1981. 175 p.

- C. N. Bialik. Selected poems.* Edició bilingüe. Introducció i traducció de David Aberbach. Nova York, Woodstock, Londres, 2004. 184 p.
- Poesías de Jaim Najman Bialik.* Traduïdes al castellà, amb una introducció, per J. M. Millàs y Vallicrosa. Buenos Aires, Sociedad Hebraica Argentina, 1953. 158 p. ❖ Valgui la menció d'aquest llibre com a mostra del record encara viu d'aquest mestre d'hebraïstes catalans. Malgrat l'esforç que l'obra representa, el valor, tant de la biografia com de la traducció dels poemes, és avui negligible.
- Selected poems. Chaim Nachman Bialik.* Introducció i traducció de Maurice Samuel. Nova York: The New Palestine, 1926. 79 p.
- Selected poems of Hayyim Nahman Bialik.* 2a ed. Traduïts per diversos traductors, amb una introducció d'Israel Efros. Nova York: Bloch Publishing Co., 1965. 243 p.
- Shirot Bialik. A new and annotated translation of Chaim Nachman Bialik's epic poems.* Edició bilingüe. Introducció i traducció de Steven L. Jacobs. Columbus, Ohio: Alpha Publishing Company, 1987. 205 p.
- Songs from Bialik. Selected poems of Hayyim Nahman Bialik.* Introducció de Dan Miron. Traducció d'Atar Hadari. Syracuse, Nova York: Syracuse University Press, 2000, LXIV. 169 p.

Antologies de poesia hebrea moderna que contenen traduccions de poemes de Bialik

- Anthologie de la poésie en hébreu moderne.* Tria i prefaci d'Emmanuel Moses. Introducció de Dan Miron. París: Gallimard, 2001, p. 141-168.
- Anthology of modern Hebrew poetry.* A cura de S. Y. Penueli i A. Ukhmani. Jerusalem: Israel Universities Press, Institute for the Translation of Hebrew Literature, 1966, vol. 1, p. 22-53.
- Antología de poesía hebrea moderna.* Introducció i traducció de Ramón Díaz. Madrid: Aguilar, 1970, p. 23-45.
- BURUSHAW, S. [et al.] [cur.]. *The modern Hebrew poem itself.* Nova edició revisada i ampliada. Detroit: Wayne State University Press, 2003, XXII. 359 p.
❖ Les pàgines 26-42 contenen poesies de Bialik amb comentaris per a cada vers. L'apèndix E (p. 353-359) conté notes sobre prosòdia hebrea, aplicables en part a la poesia de Bialik.
- Modern Hebrew poetry. A bilingual anthology.* Introducció i traducció de Ruth Finer Mintz. Berkeley, Los Angeles: University of California Press, 1966, p. 2-37.

Estudis

- ABERBACH, David. *Bialik*. Nova York: Grove Press, 1988, XII. 143 p.
- BAR-YOSEF, Hamutal. «Bialik and the Baudelairian triangle: Ennui, cats and spider's webs». *Jewish Studies Quarterly* [Tübingen], 1 (1993/94), p. 362-378.
- BARZEL, Hillel. «Hešiš wa-met: Ha-mašma'ut ha-^ʿaluma». *Biqqoret u-Faršanut/ Criticism and Interpretation* [Ramat-Gan], 22 (1986), p. 15-40.
- . *Mešorerim bi-gedulatom*. Tel-Aviv: Yachdav, 1979, p. 11-72
- FEINSTEIN, Sara. *Sunshine, blossoms and blood: H. N. Bialik in his time. A literary biography*. Lanham, Maryland: University Press of America, 2005, XXII. 409 p.
- FICHMAN, Jacob [ed.]. *Sefer Bialik*. Tel-Aviv: Hoša'at Wa^ʿad ha-Yovel, 1934. ❖ Aplec de trenta-tres articles de diversos autors, deu dels quals són dedicats a Bialik com a poeta.
- GLUZMAN, Michael. *The politics of canonicity. Lines of resistance in modernist Hebrew poetry*. Stanford, Califòrnia: Stanford University Press, 2003. 250 p.
- ❖ Consulteu les referències a Bialik que hi ha en l'índex de la p. 242.
- HAEPHRATI, Joseph. *Ha-ma'ot we-ha-lašon*. Tel-Aviv: Tel-Aviv University, The Israeli Institute for Poetics and Semiotics, 1976, p. 74-143.
- HALKIN, Simon. *Derakim u-šede derakim be-sifrut*. Jerusalem: Aqademon, 1969, vol. 2, p. 9-17.
- KRAMER, Shalom. *Panim wa-^ʿofen. Massot ^ʿal šira we-^ʿal mešorerim*. Ramat-Gan: Massada Ltd., 1976, p. 9-56.
- KURZWEIL, Barukh. *Bialik we-Txernikhóvski*. Tel-Aviv: Schocken, 1968. ❖ Les pàgines 3-207 són dedicades a Bialik.
- MIRON, Dan. «Illustrating Bialik». *Ariel. A Review of Arts and Letters in Israel* [Jerusalem], 71-72 (1988), p. 13-18.
- . *H. N. Bialik and the prophetic mode in modern Hebrew poetry*. Syracuse, Nova York: Syracuse University Press, 2000. 55 p.
- RIBALOW, Menachem. *The flowering of modern Hebrew literature*. Nova York: Twayne Publishers, 1959, p. 25-57.
- SADEH, Pinhas. *Mivhar šire H. N. Bialik, ^ʿim ševa^ʿ harša'ot ^ʿal širaw*. Tel-Aviv: Dvir, 1985. 253 p.
- SANDBANK, Simon. *Šete beriḳot ba-ya^ʿar*. Tel-Aviv: Tel-Aviv University, Hakibbutz Hameuchad, 1976, p. 15-45.
- SHAKED, Gershon. «Bialik here and now». *Ariel. A Review of Arts and Letters in Israel* [Jerusalem], 59 (1985), p. 17-30.
- SHAKED, Gershon [ed.]. *Bialik: Yeširato le-sugeha bi-re'i ha-biqoret*. 2a ed. Jeru-

- salem: Mossad Bialik, 1992, 550 p. ❖ Recull d'articles de crítica literària de diversos autors sobre l'obra de Bialik.
- SHAMIR, Moshe. *Inyan 'iši 'im 35 mešorerim*. Tel-Aviv: Am Oved, 1987, p. 9-35.
- SHOHAM, Re' uven. *Poetry and prophecy: The image of the poet as a prophet, a hero and an artist in modern Hebrew poetry*. Leiden: Brill, 2003. 357 p. ❖ Tracta conjuntament de Bialik, Shlonsky i Greenberg.
- TRATTNER, Shmuel. «Širo šel Bialik *Davar we-ha-defus ha-nevu'i*». *Biqqoret u-Faršanut / Criticism and Interpretation* [Ramat-Gan], 35-36 (2002), p. 53-66.
- VARELA, María Encarnación. *Historia de la literatura hebrea contemporánea*. Barcelona: Ediciones Mirador, 1992, p. 48-53.
- WEISS, A.; ITZHAKI, Y. [ed.]. *Hallel le-Bialik: 'Iyyunim u-meḥqarim bi-ḡsirat H. N. Bialik*. Ramat-Gan: Bar-Ilan University, 1989. 391 p.
- WOLFRAM, Gernot. *Birg mich: Interkultureller Dialog und jüdische Identität bei Paul Celan und Chajim N. Bialik*. Frankfurt del Main: P. Lang, 2006. 243 p.
- YUDKIN, Leon I. *Escape into siege. A survey of Israeli literature today*. Londres, Boston: Rotledge and Kegan Paul, 1974, p. 19-38.